

ITINERARI LITERARI
PER SANT VICENÇ
DE CALDERS

Portada

Vista de Sant Vicenç de Calders, *ca.* 1950s.

Foto: Josep Bartra Llevadías.

Contraportada

Torre del Sebastià o Molí de vent.

Foto: Joan Cugat.

PRESENTACIÓ

El grup de Pedra Seca de Sant Vicenç de Calders té com a objectiu preservar aquest ric patrimoni que tenim al nostre terme, però també col·laborar en totes aquelles iniciatives que facin referència a la cultura o fomentin el coneixement de la nostra història. Per això, quan les responsables del Club de Lectura de la Biblioteca Terra Baixa ens van presentar el projecte d'aquesta ruta literària, no vam dubtar d'aportar tot allò que calgués i estigués a les nostres mans.

Probablement haureu visitat el poble en més d'una ocasió, passejat pels seus racons i gaudit de les vistes. Però amb aquest passeig que se us proposa, segur que ho veureu, i ho viureu, de manera diferent, acompanyats dels textos de diversos autors que han tingut relació amb Sant Vicenç, ja sigui per origen o com a motiu dels seus escrits.

GRUP DE PEDRA SECA DE SANT VICENÇ DE CALDERS

El Club de Lectura de la Biblioteca Pública Terra Baixa nasqué durant els darrers anys de vida de la Biblioteca Popular a la Rambla, i ha funcionat ininterrompudament durant vint anys. Cloure aquest curs 2021-2022 celebrant-ho és un bonic moment que ens predispone a una mirada tendra i entranyable cap a tantes persones que hi han participat i que, durant poc o molt temps, han compartit part d'aquest camí d'intercanvi i d'enriquiment a partir de gairebé dos centenars de llibres llegits, fent-lo gran i omplint-lo de sentit.

Alhora, el Club també ha estat un espai de trobada on han tingut lloc moltes activitats que ens han omplert de joia i ens han engrescat a continuar endavant amb il·lusió.

Per celebrar els 20 anys, proposem una nova i inèdita ruta literària de descoberta de Sant Vicenç de Calders, resultat del treball i l'entusiasme de les seves conductores, Neus Oliveras i Anna Balasch, i del Grup de Pedra Seca de Sant Vicenç.

Davant d'un Vendrell enclotat entre rieres, s'alça un Sant Vicenç a l'aguait, envoltat de les llegendes dels castells de Calders i Sant Vicenç, encerclat de construccions de pedra seca i obsessionat per l'aigua: la plaça de la Font, el carrer del Pou, les dues basses o les cisternes de les cases, malgrat que avui, allò que més associem a Sant Vicenç poble està relacionat amb el vi i amb la seva premsa de lliura. A la ruta també hi trobarem la petjada de personatges com ara Apel·les Fenosa, Àngel Guimerà, Jaume Ramon i Vidales, Àngels Garriga, Joan Ramon i Soler o Pere Aldavert.

Que per molts anys més puguem continuar compartint lectures i vida!!!

ÀNGELS COLOM PUIGBÓ

DIRECTORA DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA TERRA BAIXA

MOLÍ DEL SEBASTIÀ

URSULA SCHROEDER

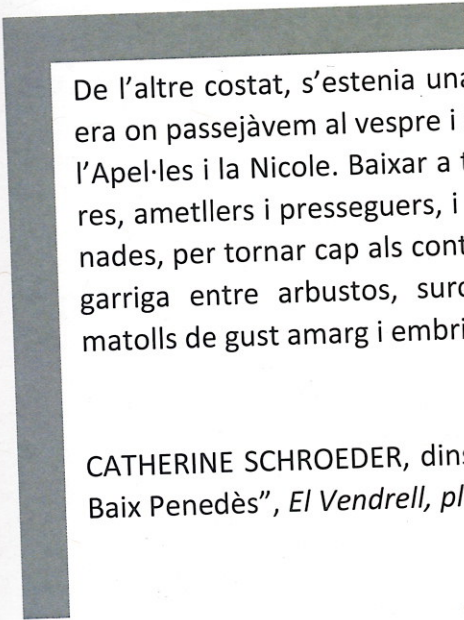
Apel·les Fenosa amb Ursula Schroeder
a la casa de Sant Vicenç de Calders.
Fons: Fundació Apel·les Fenosa.

Molt ràpid l'Apel·les [Fenosa] havia trobat un corral i una torre vella dalt d'un turó a Sant Vicenç de Calders. De seguida va aconsellar amb entusiasme la mare [Ursula Schroeder] per comprar aquest corral.

[...]

La majoria de les vegades pujàvem cap a Sant Vicenç; una mica abans d'arribar al poble calia girar a la dreta, passar davant del cementiri al mig dels camps, per arribar al corral, simple construcció de pedres com les dels marges que envoltaven

les plantacions d'oliveres. S'entrava per la cuina, on es trobava "el banc d'es cau" davant el foc a terra, des d'on s'accedia al corral pròpiament dit: una sala gran amb tres arcades obertes a un pati, el porxo envoltat de murs alts. [...]

De l'altre costat, s'estenia una vall conreada, l'interior, que era on passejàvem al vespre i on ens uníem molt sovint amb l'Apel·les i la Nicole. Baixar a través dels camps, entre olive-res, ametllers i presseguers, i més avall encara, vinyes orde-nades, per tornar cap als contraforts rocosos, i penetrar a la garriga entre arbustos, suros i pins, i menjar baies de matolls de gust amarg i embriagador.

CATHERINE SCHROEDER, dins "Les amistats s'escampen pel Baix Penedès", *El Vendrell, platja de Montparnasse*, 2019.

TERRA BAIXA

(Acte I, Escena I)

XEIXA: Tant se me'n dóna que quedi net com brut, aquest blat. (*Buida el garbell i torna a omplir-lo.*) Té: i que li amargui a l'amo.

PEPA (*ve de fora amb un cabàs de mongetes per esclofollar*): Déu vos guard.

XEIXA: Bo! Les d'aquí al costat!

ANTÒNIA (*entrant*): Hola, Xeixa!

XEIXA (*indiferent*): Hola.

PEPA: Venim a fer companyia a la Marta. Sembla mentida! El molí tocant a casa, i si nosaltres no vinguéssim... Oi, Xeixa?

XEIXA (*seguint garbellant indiferent*): Oi.

ANTÒNIA (*cridant*): Marta! Marta!

PEPA (*cridant*): Som les Perdigones. Surt!

XEIXA: No sortirà pas, la Marta. Amb això, si veniu a fer les tafaneres, ja us en podeu entornar, que no hi ha feina.

PEPA (*asseient-se*): Què vol, aquest? Veuràs: jo esclofollo les mongetes pel sopar. Ajuda'm, Antònia.

ANTÒNIA (*a la PEPA*): I pregunta-li del casament.

PEPA (*a l'ANTÒNIA*): Espera't.

ANTÒNIA: Àpala, dona!

PEPA: Doncs... Doncs, que es casa o no es casa, la Marta?

XEIXA (*cantant i garbellant. Burlant-se'n*): «A la vora de la mar / n'hi ha una donzella...»

ÀNGEL GUIMERÀ, *Terra baixa*. (Estrenada a Madrid, el 27 de novembre de 1896, i a Tortosa, el 7 de febrer de 1897).

CAMÍ VELL DE SANT VICENÇ AL VENDRELL

A SANT VICENÇ!

Quadro de costums

I

Anem a disfrutar
avui de les mirades
de les nenes salades
que van a Sant Vicenç:
encara que no és festa
sortim a divertir-nos,
i allí podrem unir-nos
amb nenes del Vendrell.

Camí vell de Sant Vicenç al Vendrell, des de la Torre del Sebastià. Foto: Joan Cugat.

La música ens espera
per anar a ballar a la plaça;
anem, cuitem, que passa
lo temps; cuitem, cuitem.
Les nenes més piteres¹
ja hi van i allí ens aguarda
una feliça tarda
que no és per tot arreu.

¹Ben fetes de cos.

D'allí els fadrins nos odien
i els fem passar grans penes
perquè els prenem les nenes
tan sols amb nostra veu.
Anem-hi doncs, de pressa,
ja que ells també s'alaben
de que conquestes saben
les nenes del Vendrell.

.....

Anem a Sant Vicenç
corrents, corrents, corrents.

II

Tothom la vila deixa
al arribar migdia
per fer la romeria
que porta a Sant Vicenç.
Mireu, per Déu, la costa,
que a festa major ens crida,
de gent està farcida;
mireu, per Déu, mireu.

¿Què és aquella taula
que a mig camí se troba?
De provisions n'hi ha un cove
pel cap més baix al menys:
anís, llonguets, borregos,
rosquilles, carquinyolis,
granatxa², vi, resolis,
-Veniu, minyons, beveu!

²Variant col·loquial de *garnatxa*; varietat de raïm.

Alegre caravana
de nenes se'ns acosta
que van pujant la costa
cada una amb son cistell.
D'amor roges se tornen;
¡Que en som totes de guapes!
-¿On 'neu, On 'neu, tan maques?
-¿On 'neu? A Sant Vicenç.

-Que us falta companyia?
-Ja anem acompanyades
-Ai! Nena que m'agrades!
-¿T'agrado? ¡Ca! Fa vent.
-¿Què ballarem ingrata?
-¿I doncs? ¿Molt? Força! Mosca!
-Fins a entrada de fosca.
-¿M'estimes? Hasta el cel.

A prop ja som del poble.
Amunt, sempre amunt ... calla!
¿No sents?- Què és?- La gralla
amb cants que ens porta el vent.
-És que fan cercavila.
-Tens raó! ¡Ai fills! ¡Massa!
-Anem, doncs, que el temps passa;
Cuitem, cuitem, cuitem

Entrem a Sant Vicenç
Corrents, corrents, corrents.

Ramonet [JAUME RAMON I VIDALES] (1844-1900), *La Pubilla*
(12-1-1868).

PLAÇA DE LA FONT

EL POBLE MORT

Les cases que anaven caient de mica en mica eren els ossos de l'esquelet, però la vida havia fugit per sempre.

Pels carrers les nostres passes ressonaven perdudes com en un cementiri.

Els portals de les cases solitàries semblaven boques cansades de tant cridar els qui n'havien fugit, i en l'entretant el sol s'havia post i de tot arreu eixien ombres. Feia una pena! [...]

Amiguets meus, per estrany que us sembli, els pobles tenen una vida com nosaltres, però més llarga: neixen, creixen, viuen, i alguns fins i tot moren, com aquest petit poblet que jo he vist abandonat dalt la muntanya, que de tot el que tenia, només serva sencer el nom: **Celma**.

ÀNGELS GARRIGA (Sant Vicenç de Calders, 1898 - Barcelona, 1967), «El poble mort», *Contalles de l'àvia de Saifores*, La Galera, 1998.

LES CASES

A la majoria de les cases no hi faltaven les cisternes per recollir l'aigua de pluja (els únics pous d'aigua naixent eren els del comú de la part baixa del poble i el proper a la masia de Mas Borràs). Les més antigues eren prou profundes, ja que s'havia de travessar la roca fins a trobar l'argila. Les més modernes eren fetes de cairons i les últimes de ciment. L'aigua era un bé escàs i s'havia de controlar molt. A més, hi havia dues basses per a ús públic: l'una per a rentar i l'altra per a beure els animals, on hi havia un pou amb un sistema de filtratge de roques i arenes per a ús de les cases que no tenien cisternes.

JOSEP BORRUT CASELLAS *La premsa de lliura de Sant Vicenç de Calders*, Ed. Josep Güell Güixens, Impremta Ramon, 2005.

Una de les basses que avui és la plaça, principis del segle XX. Fons: MAG.

CARRER DE LA RIBA

SANT VICENÇ DE CALDERS

Des d'aquesta ampla miranda, hom admira la bella perspectiva de la plana que s'estén als peus mateix del puig mil·lenari, acol·lidor, i arriba a frec a frec de les cases dels barris, cada dia més populosos i benvolguts, de Coma-ruga, Sant Salvador i Calafell.

Però jo, que per damunt de tot estimo la natura i veig la necessitat que d'ella tenim per a viure i respirar, no puc deixar de sentir-me satisfet, comprovant que per molts anys, encara, en aquesta riallera perspectiva -com avui-, prevaldrà el verd de les vinyes, del Pla de Mar, tan ufanoses, i el més fosc de les oliveres, garrofers, ametllers i arbres fruiters, així com els quadrats de sembradura, amb la groguesa compacta de les madures espigues i altres no tan grocs per ser segats i mostrar en l'arranat rostoll, petites franques de terror i alguna herba. Aquesta gran panoràmica, bellíssima, de terra treballada, constitueix una autèntica afirmació de vida; i res no serà mort i en el món viurà eternament l'esperança, mentrestant les estacions se segueixen les unes a les altres i, amb elles, els arbres del bosc, del camp i les vinyes, també, segueixin els seus cicles vitals, ininterrompudament ...

JOSEP RIUS i MORGADES, «Sant Vicenç de Calders», dins *Bells Indrets Catalans*, Ed. J. Rius i Morgades, Impremta Linomonograph S. S., Barcelona, 1983.

El Pla de Mar. Fons: Josep Borrut.

SAN VICENTE DELS CALDERS

Llegada a esta población el día 12 de marzo de 1918 procedente de la villa de Vendrell. Este trayecto de unos 2.500 metros por no muy bien acondicionado camino de carro, partiendo en línea recta, no puede ser más agradable a la vista por la variedad de producciones que ofrece esta campiña. La población se divisa desde que se parte de Vendrell, emplazada caprichosamente en forma de piña sobre un alto cerro montículo como sirviendo de centinela a las cercanas playas del Mediterráneo y teniendo a sus pies el más bonito panorama que se puede imaginar. Por una parte, la extensa llanura de todo el Bajo Penedés, con una multitud de masías, casas de recreo, la bonita playa de San

Salvador perteneciente a la villa de Vendrell, la estación ferroviaria de San Vicente de Calders, y una porción de villas y pueblos entre los que se puede mencionar Vendrell, Sta. Oliva, Bellvei, Llorens, San Jaime dels Domenys, Bañeras, Arbós y otras que dejo de enumerar; y en sentido opuesto, casi tocando a la falda del cerro montículo, donde está situada la población, la sierra denominada «del Pardo» y la de «Mas Borrás», y a la vista más distanciadas en otros términos municipales la sierra de la Papiola, la Pedregosa, las Comas, Coll d'Arca, Puig Francás, Colina de Sta. Cristina y hasta la montaña de Montmell, pudiendo decir que desde el pueblo de San Vicente de Calders, se divisa todo cuanto la naturaleza tiene de bello y sublime; o sea: montañas valles, llanuras, villas, pueblos, aldeas, caseríos y al final el bello Mar Mediterráneo.

JOSÉ RUY-FERNÁNDEZ LÓPEZ, *Notas estadísticas e históricas de San Vicente dels Calders (año 1918)*. Dins CARALT i SALVÓ, Salvador; BORRUT i CASELLAS, Josep: *Imatges de Sant Vicenç de Calders, Àrea de Cultura de l'Ajuntament del Vendrell*, 1992.

PLAÇA MAJOR

FESTA MAJOR DE SANT VICENÇ³

(Balada)

¿No sentiu de lluny la gralla
i alegria i goig immens?
Apa doncs, grans i quitxalla
anem tots a Sant Vicenç.

[...]

Lo sol pels núvols tramunta⁴
fent-ne esqueixos i encetalls,
de ses gales donant compte
quan s'ou cridòria, i de prompte
venen los Xiquets de Valls.

Tot és bullici i tabola
per tot la festa es remou,
i enmig de tal xerinola
puig hi haurà castell de nou.
Molts altres així no creuen
perquè ha vingut algun xiquet
i faltar puntals preveuen
que molt faran si acàs treuen
per baix lo pilar de set.
[...]

Els Astons: Josep Mestre i Mestre («El Carnisser») com a primera gralla, Isidre Borrut i Coll («El Pastor») com a segona gralla, Josep Mercader Ramon («l'Astó») com a baix i Pau Mercader i Valls («Pau Salvat») com a timbaler. Col·lecció Emili Mercadé José. Cedita per Jordi Guasch.

³ Arxiu Comarcal del Baix Penedès. Fons Joan Ramon i Soler. Capsa 8, 833.

⁴ Es diu especialment del sol quan es pon darrera les muntanyes o l'horitzó.

De la casa de la Vila
surt en cos l'autoritat
aquí entre gent tranquil·la
lo bon ús encara istila
de donar solemnitat.
I amb gorra morada, banda,
gambeto⁵ corresponent,
lo senyor Batlle comanda
aixís que ell creu tenir tanda
que hi vagi l'Ajuntament.

JOAN RAMON i SOLER (El Vendrell, 1851-1900), *Anem tots a Sant Vicenç!*, Ajuntament del Vendrell i Associació de Veïns de Sant Vicenç de Calders, 1995.

Carrer de les Basses i Plaça Major al fons, principis del segle XX. Fons: MAG.

⁵Capot llarg fins a mitja cama.

ANTIC CASINO. CARRER MAJOR, 5

SANT VICENÇ DE CALDERS

Sant Vicenç és un poble petit i pobre; petit perquè té molt poques cases; pobre perquè la meitat són tancades. Abans ni una noia anava a servir; avui casi no n'hi queden. Abans hi vivien los amos de les terres; avui se pot dir que no n'hi viu cap.

Però també fa la seva festa major per això, i també té dues colles de fadrins, enverinades l'una contra l'altra, i també té dues sales per ballar i dues cobles quan los anys venen bé i dues colles de grallers quan lo fred castiga els garrofers o no donen prou les oliveres arbequines. Dos partits en una paraula, si partidari l'un de les graelles,⁶ l'altre contrari a més no poder, perquè és lo que els d'aquest partit se diuen: havent-hi electricitat a Barcelona, per què serveixen aquí les graelles en nits de fosca? I havent-hi lluna, que no fa cendra ni escup reïna, a què ve encendre les teies? Sí; a Sant Vicenç també hi ha dos partits, i no és natural que les gralles de l'un tinguin de parar de tocar perquè els de l'altre ballin a la plaça. Lo més natural és que mentres l'una colla toca el vals l'altra passi espignejant⁷ una polka i que entre els espignets i els timbals s'armi un soroll que fins los

⁶Engraellat de ferro en què es cremava teia per fer llum al carrer.

⁷Llançant un so o sons molt aguts.

sords s'hagin de tapar les orelles. Abans era privat però encara hi sortia perdent l'arcalde. Abans al passar per la plaça, grallers i timbalers i minyons passaven entremig dels balladors i balladores, amb les galtes desinflades aquells, amb les mans desvagades los timbalers, i els minyons amb lo brot d'aufàbrega a l'orella. I com l'espignet no els distreia ni tampoc lo rataplum dels timbals, tot eren llatinades dels uns minyons contra els altres, no quedant-se tampoc curts los grallers i timbalers, que, essent del mateix poble, també estaven allistats a un dels dos bandos.

Veuen com lo que sembla una falta de consideració és una disposició molt ben pressa? Bufeu, grallers; los hi va dir l'arcalde que amb les galtes ben inflades no és fàcil que tireu llatinades.⁸ I després diran de Salomó.

PERE ALDAVERT (Barcelona, 1850-1932), «A Sant Vicenç de Calders», fragment. *El Baix Penadès*, (9-8-1913).

Últim acte al Casino, gener de 1974. Fons: Josep Borrut.

⁸Insults.

NOTÍCIA SOBRE LA FESTA MAJOR

Poc esperaven los veïns del poble de Sant Vicenç, que dijous celebrà la seva festa major, poguer disfrutar d'un dia tan hermós com feu després del seguit de dies de mal temps i pluges.

A la tarda fou molta la gent de nostra vila que pujà a la veïna població tant per l'al·licient de la magnificència del temps com per disfrutar de la festa, a la que hi concorregueren l'orquestra d'aquesta vila i la dels Monnés de Sant Sadurní, que tocaven en los balls que se celebraren en les dues sales de què disposa la població, que com totes se troba dividida en los de *dalt* i els de *baix*.

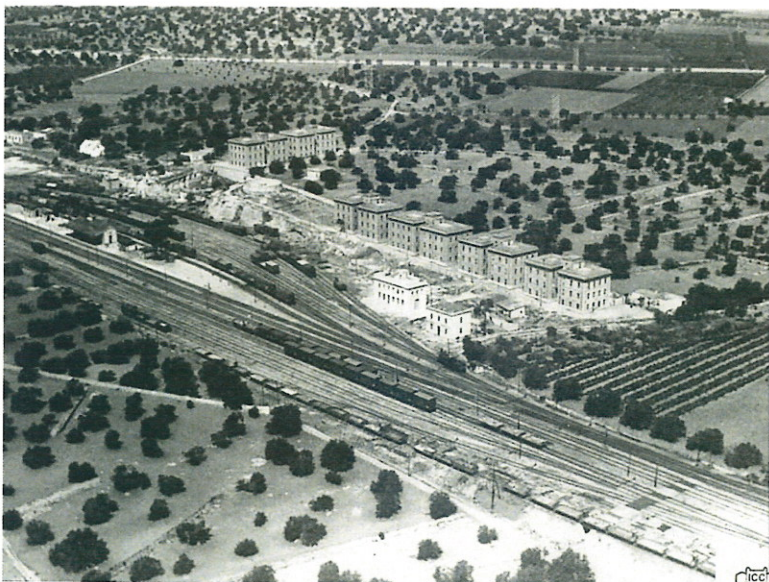
Lo Vendrellench, núm. 539, (25-1-1903).

PARC INFANTIL

CONFUSIONS

Diumenge passat, a la nit, els veïns de l'encigranyat⁹ i proper poblet de Sant Vicenç de Calders, se van veure sorpresos per l'arribada d'un destacament de cavalleria pertanyent al regiment caçadors de Tetuan, de guarnició de Reus.

Entrevistat el quefe de la força amb l'arcalde del poble li notificà que anaven destacats allí per vigilar la línia del ferrocarril i l'estació.

L'estació de Sant Vicenç abans de la Guerra Civil. Foto: Xavier Grinyó Domínguez.
L'Abans, recull gràfic 1863-1965.

⁹Posat damunt un lloc alterós.

L'arcalde li feu avinent, quelcom estranyat, però amb tots els respectes, que la línia passava, i l'estació estava enclavada, tres quilòmetres lluny del poble, a baix la costa de mar, i que per tant, toparia amb dificultats per donar compliment a la missió encomanada. Així ho entengué el quefe de la força, i a proposta de l'arcalde, els cavalls acompanyats d'un guia, foren conduïts i acondicionats a una masia propera a l'estació.

[...]

La circumstància, doncs, de que l'estació de Sant Vicenç sia punt de parada de ràpids i expressos de València, de Barcelona i de Madrid, ha fet que el nom de Sant Vicenç de Calders fos coneguda a tot arreu, quan abans la seva nomenada no traspassava més enllà de la nostra encontrada, fent creure a molta gent que es tracta d'una població importantíssima.

[...]

Es trobava vacant la carteria de dit poble, que gairebé sempre es troba proveïda interinament, perquè sempre dona més fatics que rendiments; figureu-vos que ha de repartir la correspondència del poble (tres quilòmetres lluny costa amunt, de l'estació); la de la platja de Coma-ruga (prop d'un quilòmetre); la de la nostra barriada marítima de Sant Salvador (un quilòmetre i mig), i la dels empleats de l'estació.

Doncs bé; quan dita vacant, va comparèixer a nostra vila un senyoràs de Madrid que va posar a la fonda. L'home havia vist anunciada la vacant de la carteria, que creuria un gran destí, ja que es tractava d'una població punt de parada de ràpids i expressos, i s'apressà a sol·licitar la *breve*, que li fou concedida, i amb la credencial a la butxaca feu cap aquí per prendre possessió. La desil·lusió del senyor madrileny fou gran a l'enterar-se de lo que era la plaça, que, qui sap si per a obtenir-la posà en joc prestigioses influències a fi de que un altre no se l'emportés.

Inútil dir que no arribà a prendre possessió, i que el següent dia tornava a marxar cap a Madrid, potser maleint dels catalans i donant-los la culpa de l'engany que havia sofert, i potser dient-se també per a si mateix que si un poble en el qual hi paraven els ràpids i els expressos era un *pueblucho*, com Sant Vicenç, què tal serien els altres.

Que un senyor de Madrid sofrís una tal equivocació no té res de particular; ara, que la sofreixi el ram de la Guerra...

JAUME DELS DOMENYS [ALFONS MASERAS] (1884-1939),
«Confusions», *El Baix Penadès*, (9-8-1913).

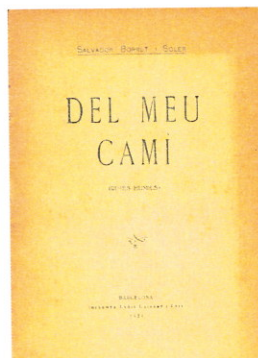
CAL BORRUT. CARRER DEL POU, 5

LA REL·LA

El pas llisquent de la rella
apaivaga l'afrós clam,
quan la terra renovella
de l'alta vinya al baix camp.
el càvec, magall i aixada,
com el volant¹⁰ i el picot,
de la rella, benaurada,
són companys amb l'urpiot.
Van succeint-se així els dies
plens de gràcia i fortitud
per les disperses masies
en la seva solitud.

Al néixer el sol, l'arada
veiem junyida al cavall,
transformant-se la contrada
en l'empori del treball.

Dels garrofers i oliveres
el subsol ha remogut
tantost¹¹ en les amples eres
l'aurífic blat hi ha batut;

Portada llibre *Del meu camí*,
de S. Borrut i Soler (1924).

¹⁰Falç més grossa que l'ordinària, i amb tall llis en lloc de dents.

¹¹Tot seguit.

quan la policromada horta
coloranta, al lluny somriu;
fent-nos l'ànima més forta,
i alenat-se s'hi desviu
pels solcs que enrere deixa,
bo i regant-los amb suor
fructífera, que esdevé xeixa,¹²
germinada la llavor. [...]

SALVADOR BORRUT i SOLER (Martorell, 1874-?), *Del meu camí (Rimes humils)*, 1924.

Casa pairal de Cal Borrut, orígens segle XVI. Fons: Josep Borrut.

¹²Blat de bona qualitat.

ESGLÉSIA

INAUGURACIÓ DE L'ESGLÉSIA DE SANT VICENÇ

El dia 21 de gener de 1793, obtinguda la llicència de l'il·lustre Sr. Bisbe de Barcelona, el Dr. Manuel Aumatell Rector del Vendrell i Degà del Penedès, a la tarda del referit dia beneí amb tota solemnitat la nova Iglésia de Sant Vicenç de Calders, sufragània de la parròquia de dita vila. [...]

Església Sant Vicenç, principis del segle XX. Fons MAG.

L'endemà dia 22 es celebrà la festa de Sant Vicenç; es celebrà la festa amb ofici solemne i assistents a l'altar, cantà la missa el Rev. Rector de Calafell i predicà el Rector del Vendrell: fou aquesta funció amb tot lluïment, assistint la música de la vila que assistí també en la funció de benedicció, i a les completes solemnes que es cantaren a la vigília. Totes les funcions es feren amb molta concurrència, tant de dit poble de Sant Vicenç com de la vila, i també de molts forasters. [...]

La dita Iglésia nova de Sant Vicenç es començà i acabà en el termini d'uns vuit anys, poc més o menys; com que es feu només de caritats i ajudant amb el seu treball els particulars de dita sufragània, entre els quals es distingí Pau Socias, pagès de dit lloc, no pogué finir-se l'obra amb més promptitud.

● JAUME RAMON i VIDALES, «Variedades»,
● (De l'Arxiu Parroquial), *El Vendrellense*, (13-1-1895).
●

PREMSA DE LLIURA

A SANT VICENÇ DE CALDERS

I després de dinar, mentres els de casa se n'anaren a veure ballar, jo la veig fer petar amb el pare de la Remei, que és un pagès de veritat. I sortirem a parlar dels ceps i de la ximpleria dels amos que volen molts cents empelts en un dia sense fixar-se en que, fent-los de pressa, se'n fan molts de malament que atrassen d'un any la vinya. I de l'altra ximpleria dels primers empeltadors que no volien ensenyar a ningú lo que havien après de franc a França, com si, tenint-se de reconstituir tantes i tantes dotzenes de milions de ceps, fos perillós de que els hi faltés el jornal de duro que els hi donaven i el bon menjar que es feien servir al tros. I m'explicà, i no vaig entendre prou bé, una altra manera d'empeltar els arbres, que em costarà un altre viatge a Sant Vicenç quan sia el temps. I em digué que ell no volia en tot el terme arbres de mala mena, que allí on n'hi havia un, fins sense el permís del seu amo, ell l'anava a empeltar d'un bon eixart¹³. I això ho deia amb tot l'orgull, amb un orgull que a mi m'embadalia, i amb una satisfacció que jo compartia amb ell; perquè jo no hi he nascut per altra mena de satisfaccions ciutadanes. Podent haver sigut un bon pagès he acabat sent un escriptor de per riure. Vaig errar la carrera al venir al món.

PERE ALDAVERT (Barcelona, 1850-1932), «A Sant Vicenç de Calders», fragment. *El Baix Penadès*, (9-8-1913).

¹³Empelt.

LA PREMSA DE LLIURA DE SANT VICENÇ DE CALDERS

Els Güell arriben al terme durant el primer quart del segle XVIII provinents de Torredembarra i s'instal·len a la masia del Mas Borràs com a masovers. Són anys de grans canvis econòmics al Penedès. La zona costanera viu ja una revifalla del vi gràcies al fet de disposar de millors vies de comunicació que a l'interior, on hi ha camins dolents i difícils de transitar. Es comencen a ocupar terres fins aleshores ermes o boscoses i s'hi planta vinya.

És en aquest context, doncs, que els Güell deixen Torredembarra i van a la masia més gran del terme de Sant Vicenç de Calders. [...] No és estrany doncs, que a partir del 1846 els Güell comencin a adquirir propietats que els portaran a marxar de la masia, és a dir, a deixar de ser masovers i convertir-se en propietaris.

Quan la família arriba a la masia, hi troba una premsa de lliura i segueix fent-la funcionar. Així consta al cadastre de l'any 1829 on s'hi reflecteix que Joseph Güell, masover de Mas Borràs, paga un impost pel trull per fer oli.

Així doncs, el 1853 els Güell [Pau Güell Queralt i el seu fill Pau Güell Miró] encarreguen a uns fusters del Catllar la construcció d'una premsa de lliura que ocupi l'espai que li han destinat. Segons la tradició oral de la família, els troncs són portats dels boscos de Sòria, a través del riu Ebre fins a la desembocadura, i d'allà, arrossegats amb barques fins al port de Sant Salvador. Com els van dur de la platja al poble, ja no queda gaire clar.

Les seves dificultats deuriem tenir per arrossegar troncs tan llargs poble amunt. Pensem que els camins eren molt estrets i no podien pas passar-hi. Una solució era pujar riera amunt, i així el poble era més proper.

Sigui com sigui, van arribar-hi, i aquests fusters del Catllar (un pare i dos fills tal com consta en una inscripció a la fusta de la premsa) van fer-la en set setmanes: tota una innovació per a aquella gent que necessitava tecnologia per a la seva feina.

JOSEP BORRUT i CASELLAS, *La premsa de lliura de Sant Vicenç de Calders*. Ed. Josep Güell i Güixens, Impremta Ramon, 2005.

Pau Güell Güixens en una premsada, ca. 1960s. Fons: Família Güell.

Selecció de textos:

Josep Borrut i Neus Oliveras

Organització i coordinació:

Biblioteca Pública Terra Baixa

Disseny i edició:

Anna Balasch Meix

Agraïments:

Casa Museu Àngel Guimerà (MAG),
Arxiu Comarcal del Baix Penedès (ACBP)
i Fundació Apel·les Fenosa.

Impressió:

Impremta Ramon, El Vendrell 2022

Col·laboració:

